

TÜRK TARİH KURUMU ARŞİVİ

SEMİHA NURDAN

Türk Tarih Kurumu Arşivi Atatürk fotoğrafları.

KÜTÜPHANELER kitapların ve kitap dışı materyallerin satın alımı, bağışı ve şahıs koleksiyonlarının devriyle büyürler. Kütüphanelerin kitap dışı materyallerden oluşan arşivlerinde belge, mektup, hatırat, rapor, defter, özlük dosyası, gazete kupürü, fotoğraf, afiş, plak, CD, teyp kaseti, tablo vs. bulunur.

Türk Tarih Kurumu (TTK) Kütüphanesi de zengin bir arşive sahipti. Ancak 2020 başlarında arşiv birimi ayrı bir müdürlük haline getirildi.

TTK BÜNYESİNDE ARŞİVCİLİK ÇALIŞMALARI

Arşivin tarihini TTK'nın kuruluşuyla başlatmak mümkündür. Mustafa Kemal Atatürk'ün kuruma 1935'te verdiği çalışma programında arşiv çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Bu minvalde kuruma gerek satın alma yoluyla gerekse bağış yoluyla arşiv materyali niteliğinde eserler kazandırılmıştır.

Devlet Arşivlerinin kurulması çalışmaları da TTK bünyesinde başlatılmıştır. Kurum sadece arşiviyle değil, Türkiye'deki arşivcilik çalışmalarıyla da ilgilenmiştir.

TTK yetkilileri 1935'te bakımsız binalarda çürümeye terk edilen Osmanlı Arşivinin modern bir binada toplanması ve bilimsel metotlara göre tasnif edilmesi için teşebbüse geçtiler. Halil Edhem Eldem'in başkanlığındaki bir kurul bu işle vazifelenildi.

Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda kurum, Macar bilim insanı Lajos Feke-te'nin Türkiye'ye gelmesini sağlamış, Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzunçarşılı ve Ord. Prof. Ömer Lütfi Barkan'ın başkanlığında iki kurul oluşturarak incelemeleri başlatmıştır. Bunun yanında ortaya çıkan ürünler de kurum yayınları arasında basılmıştır.

TÜRK TARİH KURUMU ARŞİVİNDE BULUNAN MATERYALLER

Türk Tarih Kurumu arşiv ve dokümantasyon açısından hayli zengindir. Kurum idareci ve üyeleri kendi arşivlerini TTK'ya bağışlamıştır. Arşivdeki koleksiyonların bazıları şunlardır: Tevfik Bıyıklıoğlu, Osman Ferit Sağlam, Uluğ İğdemir, Tevfik Paşa, Kazım Orbay, Enver Paşa, Süheyl Ünver, İstanbul Üniversitesi, Bilge Kitabevi, İsmet İnönü, Halil Edhem Eldem, Fahir İz ve Hamit Zübeyir Koşay arşivleri.

TTK Arşivinde bulunan belgeler genellikle mektup, rapor, defter, özlük dosyası ve şahıs arşivi niteliğinde materyallerdir.

Enver Paşa ile Naciye Sultanın birbirlerine yazdıkları mektuplar hem nitelikleri hem de sayısı bakımından arşivdeki mektup koleksiyonuna iyi bir örnektir. Rapor mahiyetinde yazılan belgeler daha çok bir konu üzerine görüş bildiren siyasi, içtimai ve askerî konular hakkındadır. Askerî belgeleri bir defterde toplamaya yönelik çalışmaları içeren veya hatırat türünde yazılan materyaller de mevcuttur. Özlük dosyası niteliğindeki evrak İstanbul Üniversitesi personeline aittir. Şahıslara ait evrak ise genellikle şahsın kendi ilgisine göre topladığı belgeler veya tuttuğu notları içermektedir. TTK Arşivindeki diğer bir materyal türü fotoğraflardır. Geniş bir Atatürk fotoğrafları koleksiyonu yanında şehir, devlet adamları, müessese ve şahıs fotoğrafları da mevcuttur. Arşivde A. Süheyl Ünver bağışı içinde yer alan sanat eseri niteliğinde el yapımı suluboya resimler de vardır. Arşivdeki bir kısım materyal Genelkurmay Başkanlığı Arşivinin (ATASE) devamı niteliğinde belge ve fotoğrafları da içermektedir.

ARAŞTIRMA VE KUPÜR DERLEME HİZMETİ

TTK Arşivindeki bütün evrak, araştırmacılara açıktır. Bunun tek istisnası varisleri izin vermediği için açılmayan Latife Hanımın evrakıdır. TTK arşiv biriminin görevleri arasında Interpress vasıtası ile TTK ve halen bağlı olduğu Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu hakkındaki günlük haberlerin takibini yapmak ve arşivlemek de vardır. Böylece TTK ve ilgili kurumlarla alakalı basında yer alan haberler düzenli biçimde arşivlenmektedir. **Z**

KAYNAKÇA

1 Uluğ İğdemir, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Tarih Kurumu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1973.